

ЕКОНОМІКА АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

УДК 332.334.2:631.1

Н. О. Дугієнко

кандидат економічних наук, доцент
Запорізький національний університет

С. І. Дьякова

Національний університет "Києво-Могилянська академія" (Київ)

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сучасний стан і тенденції сільськогосподарського землекористування в Україні. Визначено, що рівень соціально-економічного розвитку країни, ефективний розвиток сільського господарства та промисловості залежить від правильного й раціонального призначення та використання земельних ресурсів.

Досліджено компонентну структуру земельного фонду та особливості його територіальної диференціації. Проаналізовано поточну ситуацію та тенденції використання земель у сільському господарстві України. Встановлено, що Україна має значний потенціал земельних ресурсів, водночас трансформація земельних відносин, яка триває протягом більше чверті століття в процесі здійснення земельної реформи, зумовила та продовжує вносити істотні зміни в структуру українських земельних ресурсів, способів і методів землекористування.

Проаналізовано сучасну систему управління сільськогосподарським землекористуванням і виявлено в цій сфері низку проблем, основними з яких є: незавершеність розмежування земель державної та комунальної власності; незавершеність інвентаризації земель і створення системи державного земельного кадастру; невирішеність окремих питань регламентації порядку реєстрації земельних ділянок та ведення автоматизованої системи державного земельного кадастру; невизначеність організаційно-правових засад здійснення зонування земель; відсутність регламентів використання земель.

Сформульовано основні напрями забезпечення відтворення та підвищення родючості ґрунтів та забезпечення ефективного екологоорієнтованого використання земельних ресурсів.

Ключові слова: земельні ресурси, раціональне сільськогосподарське землекористування, структура земельного фонду, агропромислове виробництво, екологізація сільськогосподарського виробництва.

І. Вступ

Задоволення людських потреб неможливе без використання різних природних ресурсів, однак ми вважаємо, що найважливіші серед них – земельні. Разом з іншими природними ресурсами земельні ресурси є компонентами навколишнього середовища, місцем існування людини. Крім того, вони беруть активну участь у суспільному виробництві, є засобом виробництва й джерелом задоволення потреб людини. Саме створенню потужного потенціалу багатьох держав, що представлений багатогалузевою промисловістю, розвинутим сільським господарством, розгалуженою транспортною мережею, людство зобов'язане землі. На жаль, існуюча практика використання земель не відповідає сучасним екологічним і економічним вимогам. Наразі в Україні через відсутність суворого й надійного контро-

лю за використанням земельних ресурсів і відповідної законодавчої бази має місце споживацьке ставлення до землі. Саме через ці обставини цілком закономірно постає проблема дослідження стану використання земель та розробки конкретних напрямів щодо їх покращення.

Дослідження стану земельних ресурсів та їх раціонального використання знайшли відображення в працях таких українських учених, як: Д. І. Бабміндра, Д. С. Добряк [1], Й. М. Дорош [2], І. П. Ковальчук, А. Г. Мартин, Т. М. Ратошнюк, В. І. Ратошнюк, М. А. Мартинюк [7], В. Ф. Сайко [8], А. Я. Сохнич [10], А. М. Третяк [12] та ін. Проте питання ефективного механізму раціонального землекористування не втрачають своєї актуальності та вимагають подальшого дослідження.

Актуальність означених завдань і необхідність проведення подальших досліджень з метою розробки механізмів використання земель згідно з екологічними й економічними

ми вимогами зумовили вибір теми та мети дослідження.

II. Постановка завдання

Метою статті є аналіз сучасного стану, особливостей та проблем використання земельних ресурсів України як основи для подальшого ефективного розвитку сільського господарства.

III. Результати

В економіці України сільському господарству належить визначальна роль, оскільки в ньому виробляється 12,5% ВВП і зайнято 17,1% населення [6]. Це одна з провідних галузей народного господарства, яка залучає природні ресурси в економічний обіг для забезпечення населення продовольством та отримання сировини для сфер промисловості. Землю як природний ресурс використовують у сільському господарстві як основний засіб виробництва. Так, на думку Д. І. Бабміндри, Д. С. Добряка, О. П. Канаша, І. А. Розумного, земля – головний природний ресурс усіх галузей народного господарства, роль якого залежить від характеру суспільного господарства. У промисловості вона виконує роль просторового базису та сировинної бази. В сільському й лісовому господарстві земля є основним засобом виробництва й предметом праці [1].

Варто зазначити, що сільське господарство великою мірою зумовлює сучасний стан використання сільськогосподарських земель, і навпаки – особливості їх використання визначають рівень розвитку сільського господарства. На жаль, стан земельних ресурсів України за роки незалежності значно погіршився. Це, насамперед, стосується сільськогосподарських земель та їх ґрунтового покриття, який помітно втратив природні властивості саморегуляції [4, с. 360].

За даними Держгеокадастру України станом на 1 січня 2016 р., загальна площа земельного фонду України становила 60 354,8 тис. га. За останні більш як десять років, починаючи з 1 січня 2003 р., його структура значно змінилася. Зокрема, площа сільськогосподарських земель зменшилася на 331,3 тис. га. Проте такі зміни є несуттєвими, оскільки це лише 0,5% загальної площі. Також площа відкритих земель скоротилася на 36,1 тис. га, а от площі під водними об'єктами збільшилися на 2,9 тис. га. Також на 219,6 тис. га збільшилися площі лісів і лісовкритих територій. Крім того, забудованих земель стало на 96,6 тис. га більше, а також зросла площа відкритих заболочених земель на 35,1 тис. га (табл. 1).

Таблиця 1

Структура земельного фонду України [9]

№ з/п	Види основних земельних угідь та економічної діяльності	Площа земель по роках									
		2003		2005		2011		2013		2015	
		всього, тис. га	до загальної території, %	всього, тис. га	до загальної території, %	всього, тис. га	до загальної території, %	всього, тис. га	до загальної території, %	всього, тис. га	до загальної території, %
1.	Сільськогосподарські землі	43 057,7	71,3	42 985,8	71,2	42 791,8	70,9	42 776,9	70,9	42 726,4	70,9
2.	Ліси та інші лісовкриті площі	10 413,5	17,2	10 475,9	17,4	10 601,1	17,6	10 611,3	17,6	10 633,1	17,6
3.	Забудовані землі	2 456,3	4,1	2 458,3	4,1	2 512,5	4,2	2 523,2	4,2	2 552,9	4,2
4.	Відкриті заболочені землі	947,2	1,6	957,1	1,6	979,9	1,6	980,1	1,6	982,3	1,6
5.	Відкриті землі	1 056,7	1,8	1 056,7	1,7	1 046,1	1,7	1 040,6	1,7	1 020,6	1,7
6.	Води	2 423,5	4,0	2 421,1	4,0	2 423,5	4,0	2 422,8	4,0	2 426,4	4,0
Разом територія України		60 354,9	100,0	60 354,9	100,0	60 354,9	100,0	60 354,9	100,0	60 354,9	100,0

Аналіз статистичних даних свідчить, що з 2003 р. Україна щорічно в середньому втрачала до 27,6 тис. га сільськогосподарських земель у результаті трансформації земель сільськогосподарського призначення в іншу категорію через нераціональне та виснажливе їх використання. Це й призвело до погіршення якісних характеристик земель, і подальше їх сільськогосподарське викорис-

тання стає неефективним. Саме тому виникає необхідність здійснення ґрунтоохоронних заходів, що мають забезпечити не лише збереження, а й покращення якісних властивостей сільськогосподарських земель.

Динаміку структури земельного фонду України за основними видами угідь та економічною діяльністю з 2005 по 2015 рр. показано на рис. 1.

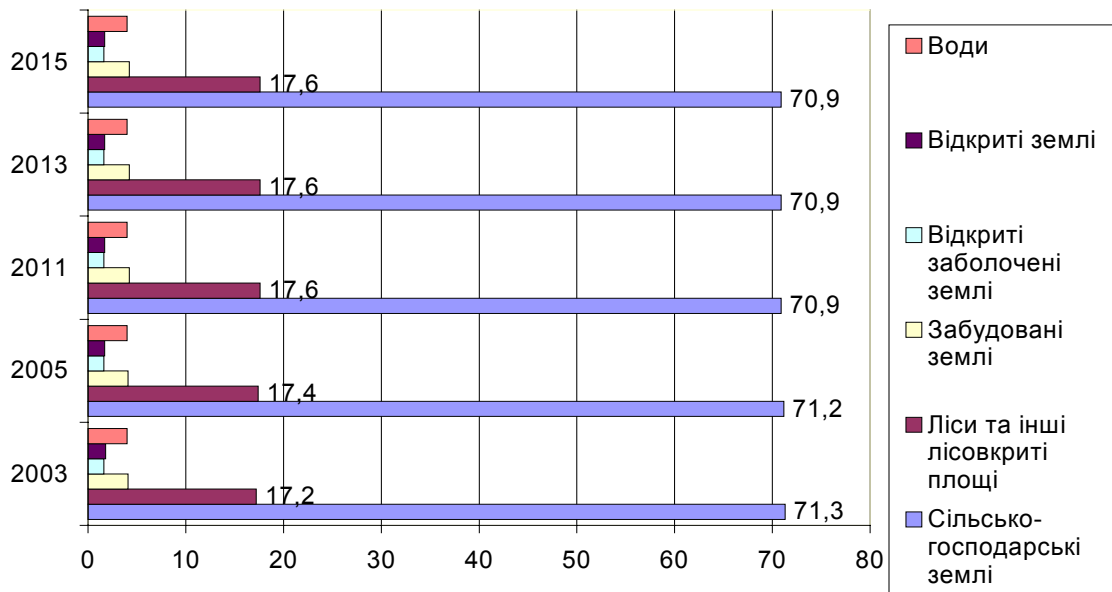

Рис. 1. Динаміка земельного фонду України з 2005 по 2013 р. [13]

Землі сільськогосподарського призначення розташовані на 2/3 території України. Їх загальна площа становить 42 726,4 тис. га, або 70,9% загальної площі земель, що свідчить про високий рівень освоєності. Так, найвища сільськогосподарська освоєність у Кіровоградській області – 84,7%, Запорізькій – 84,6% та Миколаївській – 83,7%. Найнижча вона в Закарпатській області – 36,9%, Івано-Франківській – 46,4% та Рівненській – 48,1% [9].

При аналізі сільськогосподарського природокористування потрібно розглянути існуючу структуру сільськогосподарських угідь (рис. 2).

Так, станом на 01.01.2016 р. рілля посідала основне місце з площею 32 541,3 тис. га, або 76,1% загальної площі сільськогосподарських угідь (або 53,9% до загальної території України), що свідчить про високий рівень розораності земель. Перелоги займали 233,7 тис. га території, багаторічні насадження – 892,4 тис. га, сіножаті – 2406,4 тис. га, пасовища – 5434,1 тис. га. Найбільші масиви орних земель сконцентровані на території Херсонської області – 90,2%, Черкаської – 87,6%, Кіровоградської – 86,6% та Вінницької – 85,6%.

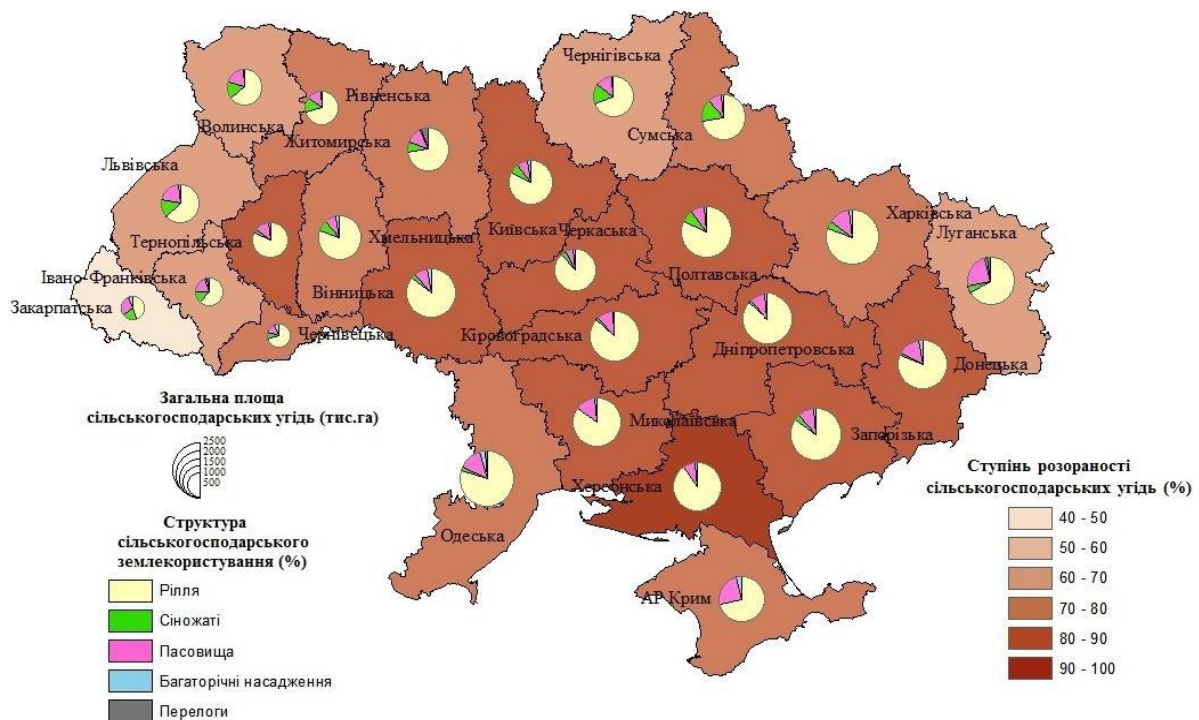

Рис. 2. Структура сільськогосподарського землекористування України

Проведений аналіз розподілу земельних ресурсів за їх господарським використанням станом на 01.01.2016 р. показує, що в Україні рівень освоєння життєвого простору надзви-

чайно високий, оскільки до господарського використання залучено понад 60% її території (рис. 3, табл. 2). А от екологостабілізуючі угіддя займають незначну частку [5].

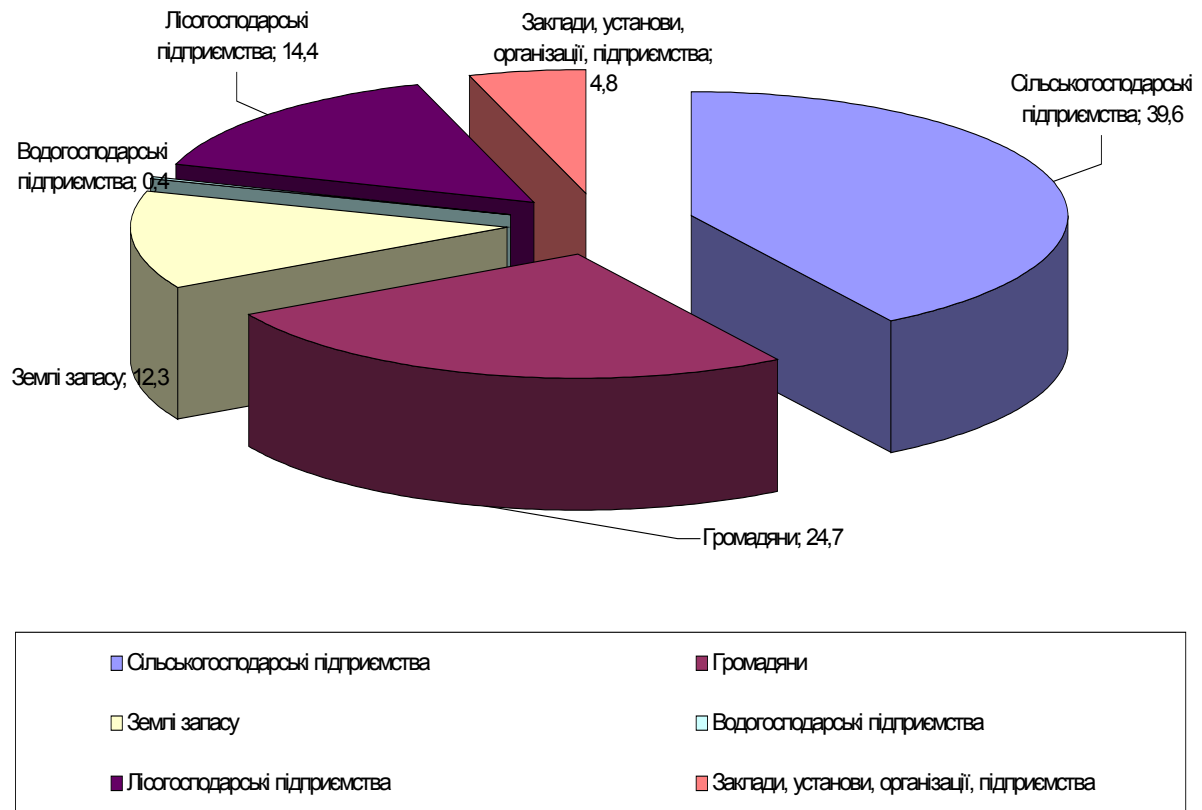

Рис. 3. Структура земельного фонду за основними землекористувачами та власниками землі станом на 01.01.2016 р. [5]

Таблиця 2

Оцінка розподілу земельних ресурсів України за їх господарським використанням станом на 01.01.2016 р.

№ з/п	Власники землі або землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Загальна площа					
		всього, тис. га	до загальної території, %	у тому числі, тис. га			
				рілля	під несільсько-господарськими угіддями	під забудовою	під еколого-стабілізуючими угіддями
1.	Сільськогосподарські підприємства	7 185,7	28,5	5 422,9	207,8	13,9	1 541,1
2.	Громадяни, яким надані землі у власність і користування	20 623,6	34,2	5 612,8	41,2	441,9	4 527,7
3.	Заклади, установи, організації, промислові та інші підприємства	2 935,8	4,8	35,1	204,3	1 255,2	1 141,2
4.	Лісогосподарські підприємства	8 678,8	14,4	5,2	9,7	14,5	8 619,4
5.	Водогосподарські підприємства	256,7	0,4	1,7	0,9	28,8	225,3
6.	Землі запасу та землі, не надані у власність та постійне користування в межах населених пунктів	10 674,3	17,7	090,8	880,2	768,9	7 934,4
Разом земель		60 354,9	100	32 498,5	1 344,1	2 523,2	23 989,1
До загальної території України			100	53,8	2,2	4,2	39,7

Важливо також зауважити, що економічна ефективність використання сільськогосподарських угідь в Україні характеризується позитивною динамікою. Так, поступово зро-

стають виробництво валової продукції, врожайність сільськогосподарських культур, їх валовий збір (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка економічної ефективності використання земельних ресурсів в Україні, 1990–2015 рр.

Показники	Роки						
	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2015 до 1990, %
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	41 890,4	41 890,4	41 785,2	41 722,2	41 569,9	41 511,7	99,1
Посівні площі сільськогосподарських культур, тис. га	32 406	30 963	27 173	26 044	26 952	27 239	84,06
Площа, з якої зібрано врожай сільськогосподарських культур							
Зернові та зернобобові культури	14 522,2	13 962,5	12 586,8	14 605,2	14 575,7	14 640,9	100,82
Цукрові буряки (фабричні)	1 605,4	1 448,5	747,0	623,3	492,0	237,0	14,76
Соняшник	1 626,3	2 007,6	2 841,6	3 689,1	4 525,8	5 166,2	317,67
Картопля	1 432,7	1 530,6	1 631,0	1 515,9	1 411,8	1 291,0	90,11
Овочі	447,2	489,3	518,6	464,4	467,8	447,1	99,98
Плоди та ягоди	679,8	636,9	378,0	265,5	223,2	206,0	30,34
Вироблено на 100 га сільськогосподарських угідь							
М'яса (в живій вазі), ц	155,00	76,2	56,0	62,7	78,9	90,5	58,39
Молоко всіх видів, ц	587,4	423,6	314,0	359,6	302,3	313,4	53,35
Урожайність сільськогосподарських культур, центнерів з 1 га зібраної площі							
Зернові та зернобобові культури	35,1	24,3	19,4	26,0	26,9	43,7	124,5
Цукрові буряки (фабричні)	275,7	204,7	176,7	248,2	279,5	476,5	172,83
Соняшник	15,8	14,2	12,2	12,8	15,0	19,4	122,78
Картопля	116,8	96,2	121,6	128,4	132,5	176,4	151,03
Овочі	149,0	120,2	112,3	157,1	173,6	207,8	139,46
Плоди та ягоди	42,7	29,8	38,4	63,7	78,2	95,2	222,95
Валовий збір сільськогосподарських культур, тисяч тонн							
Зернові та зернобобові культури	51 009,0	33 929,8	24 459,0	38 015,5	39 270,9	63 859,3	125,19
Цукрові буряки (фабричні)	44 264,5	29 650,4	13 198,8	15 467,8	13 749,2	15 734,1	35,55
Соняшник	2 570,8	2 859,9	3 457,4	4 706,1	6 771,5	10 133,8	394,19
Картопля	16 732,4	14 729,4	19 838,1	19 462,4	18 704,8	23 693,4	141,60
Овочі	6 666,4	5 879,8	5 821,3	7 295,0	8 122,4	9 637,5	144,57
Плоди та ягоди	2 901,7	1 897,4	1 452,6	1 689,9	1 746,5	1 999,1	68,89
Виробництво основних видів продукції рослинництва та тваринництва на одну особу							
Зернові та зернобобові культури, кг	983	659	497	807	856	1485	151,07
Цукрові буряки (фабричні), кг	853	576	268	328	300	366	42,91
Соняшник, кг	50	56	70	100	148	236	472,00
Картопля, кг	322	286	403	413	408	551	171,12
Овочі, кг	128	114	118	155	177	224	175,00
Плоди та ягоди, кг	56	37	30	36	38	46	82,14
М'ясо (у забійній вазі), кг	84,0	44,5	33,8	33,9	44,9	54,9	65,36
Молоко, кг	472,3	335,3	257,4	291,1	245,2	258,9	54,82
Яйця, шт.	314	183	179	277	372	456	145,2
Вироблено сільгосппродукції всіма категоріями господарств							
на одну особу, грн	5 449	3 570	3 071	3 813	4 249	5 847	107,30
на 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн	671,2	446,7	370,7	471,0	523,7	708,3	105,53

Щодо ефективності використання земель сільськогосподарського призначення, то варто наголосити, що наразі в Україні вона значно нижча, ніж у середньому в Європі, оскільки обсяг виробленої продукції сільськогосподарства на 1 га орних земель у нашій державі менший порівняно з провідними європейськими країнами [3, с. 156]. І це при тому, що розораність земель в Україні найбільша у світі й становить 53,8% території держави та 78,2% сільськогосподарських угідь. Такого рівня розораності земель не має жодна з розвинутих країн світу. Наприклад, у ФРН розорано 32%, Великобританії – 18,5%, а в США – 20% сільськогосподарських угідь [8].

В Україні раціональне використання та охорона земельних ресурсів є важливою науково-технічною, організаційною, сільськогосподарською та правовою проблемою. Структура використання земель, яка нині склалася, не відповідає сучасним господарським та екологічним вимогам. Зокрема, вид і способи використання земель сільськогосподарського призначення перестали відображати оптимальне співвідношення між природними умовами, цільовим призначенням земель та рівнем розвитку продуктивних сил. Це й призвело до негативних тенденцій зміни якісного складу земельних ресурсів, особливо сільськогосподарських земель, більша частина яких втрачає родючість (дуже низький і середній вміст гумусу), має підвищену кислотність або засоленість, піддається водній чи вітровій ерозії.

Аналіз сучасної системи управління сільськогосподарським землекористуванням показав наявність у цій сфері низки проблем, основними з яких є: незавершеність розмежування земель державної та комунальної власності; незавершеність інвентаризації земель і створення системи державного земельного кадастру; невирішеність окремих питань регламентації порядку реєстрації земельних ділянок і ведення автоматизованої системи державного земельного кадастру; невизначеність організаційно-правових засад здійснення зонування земель; відсутність регламентів використання земель.

Для того, щоб уникнути незбалансованості та нераціональності земельного фонду в сучасному сільському господарстві, передусім потрібно підвищити продуктивність земель за допомогою науково обґрунтованої організації території, впровадивши організаційно-господарські, агротехнічні, лісомеліоративні та гідромеліоративні заходи в кожному сільськогосподарському підприємстві; головним чином, запобігати несприятливим фізико-географічним процесам (ерозія, перезволоженість, засолення, посушливість, солонцюватість тощо) [14, с. 83].

Крім того, необхідно максимально здешифувати послуги з агрохімічного обстеження ґрунтів, надавати під державну підтримку відповідним установам для того, щоб моніторинг стану ґрунтів був для власників землі та землекористувачів необтяжливим або безкоштовним, що стимулюватиме контроль родючості ґрунтів на постійній основі.

Уже сьогодні на державному рівні потрібно розробити заходи щодо обмеження подальшої необґрунтованої інтенсифікації сільськогосподарства. Всупереч тому, що сільське господарство є важливою галуззю економіки України та значним джерелом коштів, подальша екологонебезпечна інтенсифікація сільськогосподарства може мати багато негативних наслідків. Це й виснаження ґрунтів, вичерпання водних ресурсів і порушення екологічного балансу сільськогосподарських угідь навіть порівняно з радянськими часами.

Узагальнюючи дослідження українських і зарубіжних учених у сфері раціонального використання земель у сільському господарстві, можна сформулювати основні напрями забезпечення відтворення та підвищення родючості ґрунтів і забезпечення ефективного екологоорієнтованого використання земельних ресурсів:

- оптимізація структури земельних угідь і зменшення розораності угідь як головний екологостабілізуючий фактор екосистеми;
- сільськогосподарське землекористування на основі чіткого дотримання екологообґрунтованих нормативів антропогенного та іншого негативного навантаження на землю;
- максимальна реалізація потенціалу землі при одночасному дотриманні існуючого та забезпеченні розширеного відтворення природної родючості ґрунтів;
- всебічне економічне стимулювання впровадження та ведення екологічного землекористування, механізмів економічної та адміністративної відповідальності землекористувачів за недотримання й порушення вимог екологічного законодавства;
- широкий розвиток і впровадження в практику систем ґрунтозахисного, біологічного й адаптивного землеробства із залученням систем біологічного захисту рослин і використанням альтернативних мінеральних добрив;
- детальний моніторинг земельних ресурсів і розробка на його основі державних, регіональних та місцевих програм щодо охорони й покращення їх стану.

IV. Висновки

На основі проведеного дослідження можемо зазначити, що Україна має потужний земельно-ресурсний потенціал. Разом з тим, трансформація земельних відносин, яка триває понад чверть століття в процесі

здійснення земельної реформи, досі вносіть суттєві зміни в структуру земельного фонду України, способи й методи землекористування. Формування багатуокладного земельного ладу, що відзначається переважанням орендних відносин при використанні земель сільськогосподарського призначення, масовим ігноруванням агрокультури й монокультуризацією з метою отримання надприбутків у землеробстві, спричинило масштабну деградацію ґрунтів.

Список використаної літератури

1. Добряк Д. С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах : монографія / Д. С. Добряк, Д. І. Бабміндра. – Київ : Урожай, 2006. – 336 с.
2. Дорош Й. М. Еколого-економічні основи формування інституту обмежень та обтяжень при використанні земель / Й. М. Дорош. – Київ : ТОВ «ЦЗРУ», 2007. – 236 с.
3. Кравченко О. М. Порівняльна характеристика сільського господарства України та провідних країн світу [Електронний ресурс] / О. М. Кравченко // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Економічні науки. – 2013. – № 1 (2). – С. 150–159. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpdau_2013_1_2_20.
4. Кузін Н. В. Актуальні питання дослідження стану земельних ресурсів Сумської області / Н. В. Кузін. – Київ : Обрій, 2012. – Вип. 2 (66). – С. 360–364.
5. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/docs/activity-dopovidi/NacDopovid2015.pdf>.
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
7. Ратошнюк Т. М. Еколого-економічні проблеми раціонального сільськогосподарського землекористування [Електронний ресурс] / Т. М. Ратошнюк, В. І. Ратошнюк, М. А. Мартинюк. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/viewFile/6128/6857>.
8. Сайко В. Ф. Наукові підходи щодо раціонального землекористування в умовах здійснення аграрної реформи / В. Ф. Сайко // Вісник аграрної науки. – 2000. – № 5. – С. 5–10.
9. Сайт управління Держгеокадастру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/zemelnyi-fond-ukrainy-standom-na-1-sichnia-2016-roku-ta-dynamika-ioho-zmin-u-porivnianni-z-danymy-na-1-sichnia-2015-roku/>.
10. Сохнич А. Я. Проблеми використання і охорони ґрунтів в умовах ринкової економіки : монографія / А. Я. Сохнич. – Львів : Українські технології, 2002. – 252 с.
11. Структура земельного фонду України та динаміка його змін [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://land.gov.ua/info/struktura-zemelnoho-fondu-ukrainy-ta-dynamika-ioho-zmin/>.
12. Третяк А. М. Поняття, сутність та зміст раціонального використання землі: теорія, методологія та практика / А. М. Третяк, В. М. Третяк // Землепорядний вісник. – 2015. – № 8. – С. 21–25.
13. Фондові дані Державного агентства земельних ресурсів України: Форма 6-зем державної звітності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dazru.gov.ua>.
14. Шевченко О. В. Сучасний стан та тенденції використання земельних ресурсів у сільському господарстві / О. В. Шевченко // Землеустрій і кадастр. – 2013. – № 2. – С. 77–87.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017.

Дугиенко Н. А., Дьякова С. И. Эколого-экономические проблемы использования земель в сельском хозяйстве

В статье рассмотрены современное состояние и тенденции сельскохозяйственного землепользования в Украине. Определено, что уровень социально-экономического развития страны, эффективное развитие сельского хозяйства и промышленности зависит от правильного и рационального назначения и использования земельных ресурсов.

Исследованы компонентная структура земельного фонда и особенности его территориальной дифференциации. Проанализированы текущая ситуация и тенденции использования земель в сельском хозяйстве Украины. Установлено, что Украина имеет значительный потенциал земельных ресурсов, в то же время трансформация земельных отношений, которая длится в течение более четверти века в процессе осуществления земельной реформы, обусловила и продолжает вносить существенные изменения в структуру украинских земельных ресурсов, способов и методов землепользования.

Проанализирована современная система управления сельскохозяйственным землепользованием. Обнаружено в этой сфере ряд проблем, основными из которых являются: незавершенность разграничения земель государственной и коммунальной собственности; незавершенность инвентаризации земель и создание системы государственного земельного кадастра; нерешенность отдельных вопросов регламентации порядка регистрации земельных

участков и ведения автоматизированной системы государственного земельного кадастра; неопределенность организационно-правовых основ осуществления зонирования земель; отсутствие регламентов использования земель.

Сформулированы основные направления обеспечения воспроизводства и повышения плодородия почв и обеспечения эффективного экологоориентированного использования земельных ресурсов.

Ключевые слова: *земельные ресурсы, рациональное сельскохозяйственное землепользование, структура земельного фонда, агропромышленное производство, экологизация сельскохозяйственного производства.*

Dugienko N., Dyakova S. Ecological and Economic Problems of Land use in Agriculture Ukraine

The article examines the current state and trends of agricultural land in Ukraine. It determines that the level of social and economic development of a country, efficient development of agriculture sector and industry depends on proper and rational assignment and use of land resources.

Researched piece structure of the land fund and especially its territorial differentiation. The article analyses current situation and trends of land use in Ukrainian agriculture. It is determined that Ukraine has substantial potential of land resources. At the same time transformation of land relations that lasts for more than quarter century in the process of land reforms implementation, made and continues to make essential modifications in the structure of Ukrainian land resources, ways and methods of land use.

The basic directions of maintenance of reproduction and increase of fertility of soils and maintenance of effective ecologically-oriented use of ground resources are formulated.

There is analysed the current system of agriculture land use and determined a range of problems in this area, the main ones of which are: incompleteness of state and communal land ownership division; incompleteness of land inventory processes and creation of state land registers system; pendency in special problems of regulation of land parcels registration procedure and maintenance of automated system of state land registers; pendency in organizational and legal bases of land zoning.

There are determined the ways of improving the system of land planning in the part of environmental limitations and encumbrances forming in the process of land use which will give possibility for immediate and with minimal losses of common resources environmental mode implementation and will be more appropriate for current conditions of agricultural business.

Key words: *land resources, rational agricultural land use, structure of land fund, agro-industry, ecologization of agricultural production, rural development.*